

ВИСШ СЪДЕБЕН СЪВЕТ	
Регистрационен индекс	Дата
ВСС-5839	12-04-2021

1

ДО

**СЪДИЙСКАТА КОЛЕГИЯ НА
ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ**

ОТГОВОРИ

на въпроси, зададени по реда на чл. 50, ал. 1 от Наредба № 1 от 09.02.2017 г. за конкурсите за магистрати и за избор на административни ръководители в органите на съдебната власт от Български институт за правни инициативи

от

полк. ДИМИТЪР АНГЕЛОВ ФИКИИН –

кандидат за заемане на длъжността „Административен ръководител - председател на Военно-апелативния съд“

1. СК във ВСС прие т.нар. 4-ти радикален вариант за реформиране на съдебната карта. Какво мислите за него?

СК на ВСС прие т.нар. 4-ти радикален вариант за реформиране на съдебната карта като отговор на назрелите през изминалите години проблеми във функционирането на съдебната система - **неравномерна натовареност на съдии, работещи в съдилища от едно ниво**, кариерното израстване на магистратите, тромавите конкурсни процедури, които блокират работата на съдилищата от първо ниво, липсата на специализация в по-малките съдилища и др. Макар Военно-апелативният съд да бъде засегнат в най-ниска степен от реализирането му, то намирам, че целите, които си е поставил, са в интерес на правосъдието - както от гледна точка на съдиите, така и на обществото - и при постигането им ще се гарантира повишено качество на правораздавателната дейност и подобряване на достъпа до правосъдие във всички негови аспекти. Към настоящия момент реализацията е в начална фаза, предстои дълъг процес до достигане на целения краен резултат, но съм убеден в полезността и ефективността му.

2. Смятате ли, че избраните за административни ръководители следва да преминават обучение по Кодекса за етично поведение на българските магистрати с оглед на правилата за тях, разписани в него?

Всеки магистрат, в т.ч. и административните ръководители, трябва да притежава необходимите нравствени и морални качества при изпълнение на професионалните си задължения и това го налага специфичността на професията. Те са длъжни да познават и да спазват Кодекса за етично поведение на българските магистрати. Не считам, че е нужно специално обучение във връзка с прилагането разпоредбите на този нормативен акт, доколкото основната задача на всеки съдия при изпълнение на служебните му задължения, свързани с правораздаването, е именно такава. Притежаване на нравствени и морални качества в най-висока степен е една от предпоставките за назначаването на длъжност съдия, съответно избирането на длъжност „административен ръководител“ и те трябва да бъдат налични, а не да се придобиват впоследствие, вкл. и чрез обучения.

3. Каква е ефективността на етичните комисии по места в органите на съдебната власт според Вас?

Етичните комисии са необходим орган на Комисията „Професионална етика“ към Съдийската колегия на Висш съдебен съвет. Във всеки отделен орган на съдебната власт те се характеризират с достатъчно висока степен на ефективност, която обосновава и тяхното съществуване. Вменено им е задължението да оценяват нравствените качества на колегите си и да правят преценка, дали те спазват правилата за етично поведение. Предвид обстоятелството, че членовете на етичната комисия са съдии в същия орган на съдебната власт, в който е и съответния магистрат, то те имат в най-пълна степен преки и непосредствени впечатления относно притежаваните качества, поведение, взаимоотношения и други проявления на колегата си и в този смисъл са необходим помощен орган на Комисия „Професионална етика“ към СК на ВСС.

4. Как административният ръководител може да бъде полезен на съдията-наставник?

Фигурата на съдията – наставник е пряко свързана с тази на младши съдията и е въведена с Правила за статута и дейността на съдията – наставник, приети с решение на Висшия съдебен съвет по протокол № 4/03.02.2011г.. Съгласно посочените правила в окръжните съдилища се

определя съдия – наставник и в този смисъл нямам и обективно не мога да имам непосредствени впечатления за това дали и как административният ръководител може да бъде полезен при изпълнението на тази дейност.

5. Какво е Вашето мнение за Единната информационна система на съдилищата?

Считам, че отдавна бе назрял моментът да се въведе единен деловоден софтуер за управление на делата, който да замени съществуващите. До въвеждането на Единната информационна система на съдилищата се използваша от отделните органи няколко различни системи за управление на делата. Необходимо беше унифициране на този процес във връзка с предстоящото електронно правосъдие и прекрояване на съдебната карта и ЕИСС отговаря именно на тези изисквания. С разработването и въвеждането на Единната информационна система на съдилищата, като част от Проекта „Създаване на модел за оптимизация на съдебната карта на българските съдилища и прокуратури“ и „Разработване на Единната информационна система на съдилищата“, изпълняван от Висш съдебен съвет по ОП „Добро управление“, кадровият орган отговори на редица въпроси и необходими, които отдавна чакаха своето решение. Като всеки нов софтуерен продукт тя не се възприе еднозначно, а при първоначалното ѝ въвеждане имаше и сериозни проблеми и затруднения на работния процес. През изминалите месеци се изготвяха множество нови версии на програмата, отстраняваха се проблеми и грешки, създаваха се нови функционалности с цел облекчаване работния процес – както на съдиите, така и на служителите. Към момента тази дейност продължава и считам, че със съвместните усилия на създателите на продукта и неговите ползватели, подпомагани от сформираните работни групи към ВСС, ще се стигне до завършеност на системата във вид, който да отговаря на нуждите и изискванията на правораздавателната дейност в най-висока степен.

6. СК на ВСС прие Концепция за въвеждане на задължителна медиация по някои видове дела. Смятате ли, че подобно предложение би спомогнало за утвърждаването на медиацията като алтернативен способ за разрешаване на спорове?

СК към ВСС прие Концепция за въвеждане на задължителна съдебна медиация по граждански и търговски дела в съдилищата като част от Актуализираната стратегия за продължаване на съдебната реформа и от Национална програма за развитие на България 2030 „Въвеждане на способности за алтернативно разрешаване на спорове (АРС) в съдебната система в България - пилотно въвеждане на задължителна съдебна медиация; доизграждане на мрежата от съдебни центрове във всички

окръжни райони на страната; разработване на стратегия за пълноценно използване на други алтернативни способи за разрешаване на спорове“. По обективни причини във военното правораздаване медиацията не може да намери приложение като алтернативен способ за разрешаване на спорове и в този смисъл нямам лични впечатления от нейната ефикасност. Запознат съм, че е предложено задължителна съдебна медиация да се въведе в четири пилотни съдилища - София, Варна, Пазарджик и Перник – за период от две години, след което да бъде въведена и в останалите общи съдилища. Задължителният елемент се предвижда да бъде под формата на задължително участие на страните по делото в първа медиационна среща, а последващи срещи могат да бъдат осъществени само при наличие на съгласие помежду им. Тази формулировка от една страна задължава участниците в гражданския процес да отпочнат процедура по медиация, като същевременно им дава и възможност да изберат дали да продължат разрешаването на спора помежду им чрез този алтернативен способ или в рамките на съдебния процес.

Считам, че разписаната в Концепцията процедура ще даде възможност на широк кръг граждани и юридически лица да се запознаят по-детайлно с института на медиацията и в един недълъг период от време тя ще се утвърди като алтернативен способ за разрешаване на споровете помежду им, още повече, че това ще се случва в значително по-кратки срокове и при по-малко разходи в сравнение с един съдебен процес.

7. На стр. 34 от Вашата концепция като възможна законодателна промяна за решаване на проблема с натовареността на военните съдилища сте посочили разширяването на подсъдността им, в посока обхващане и на някои престъпления, извършени от граждански лица. Как бихте коментирали това предложение във връзка с решението на Европейския съд по правата на човека по делото *„Мустафа срещу България“* от 28 ноември 2019 г., според което съществува *международна тенденция за изключване от юрисдикцията на военните съдилища на наказателната сфера, когато става въпрос за съдебен процес срещу цивилни лица*“ (§ 45 от мотивите на Съда)?

Основните съображения на Европейския съд по правата на човека по делото *„Мустафа срещу България“* се свеждат до това, че е налице нарушение на чл. 6, параграф 1 от Конвенцията дотолкова, доколкото военен съд се е произнесъл относно наказателната отговорност на цивилно лице за извършено от него престъпление в съучастие с военнослужещи, като престъплението не е било извършено срещу въоръжените сили или присвояване на армейска собственост. Съдът е развил съображения по отношение на независимостта и безпристрастността (и по-конкретно – т.н. „обективна безпристрастност“) на военните съдилища, произтичащи от

статута на военните съдии и съдебните заседатели (виж параграф 42 от решението).

В светлината на това решение може да се предполага, че Република България ще бъде осъдена винаги при подобна жалба и сходни фактически състави на извършени посегателства на същите основания. Ето защо посоченото от мен разширяване на подсъдността на военните съдилища следва да се разглежда единствено в светлината на концепцията за девоенизиране на военните съдии, която вече е обективирана и в законопроект (по-подробно, с допълнителни съображения и за съдебните заседатели – вж. отговора на въпрос № 9). Така военните съдилища ще останат специализирани за престъпления, извършени от военни лица, но същевременно ще отпаднат всички съществуващи сега основания за поставяне под съмнение на тяхната т.н. „обективна безпристрастност“. Само при това положение, според мен, няма пречка законодателят да обмисли разширяване на компетентността им по отношение и на други престъпления, които съм посочил в моята концепция и разглеждането на които би създадо (по една или друга причина) затруднения на общите съдилища. Такова по-равномерно разпределяне на натовареността ще облекчи общите съдилища, а това е важна предпоставка за повишаване на бързината и качеството на правораздаването в Република България.

8. На стр. 74 от Вашата концепция посочвате, че „следва да се активизира диалога с неправителствения сектор, адвокатура и други. В каква посока смятате, че може да се развива това взаимодействие?“

В продължение на години битуваше схващането, че военните съдилища са капсулирани и се стараят да прикрият дейността си зад оправданието, че делата, които разглеждат, имат за предмет класифицирана информация, или такава, която не следва да бъде обсъждана пред широката публика. Военните съдилища се различават от общите съдилища само по това, че са специализирани съдилища. Специалната подсъдност на военните съдилища, предвидена в разпоредбата на чл. 396 НПК, е обвързана с качеството на субекта на престъплението и е една от обективните предпоставки за броя на постъпващите дела. По всички останали признаци военните съдилища са идентични с общите съдилища. Военните съдии се избират по един и същ начин със съдиите от общите съдилища и прилагат един и същ материален и процесуален закон. Ето защо считам, че няма причини, когато липсва основание делата да се гледат при закрити врати, представители на широката общественост да присъстват в залата, което ще засили контрола на обществеността върху тяхната дейност.

Друга форма, под която диалога с неправителствения сектор и адвокатурата би могъл да се осъществи, е техни представители да бъдат канени на годишните общи отчетни събрания на военните съдилища и на военно-апелативния съд, наред с представители на прокуратурата. Техни представители могат да бъдат канени и на национални съвещания или форуми, на които се обсъждат противоречивата съдебна практика или се анализират причините за отменяне или изменяне на съдебните актове. Диалогът с неправителствения сектор и адвокатурата би могъл да се активизира, като те присъстват и на деня на отворените врати на военните съдилища. Чрез такива форми би могъл да се активизира и засили общественият контрол върху военното правораздаване.

9. Във Вашата концепция отделяте внимание на отстояването на независимостта на военните съдилища. В практиката на ЕСПЧ (Ташџша срещу Турция, Miroshnik срещу Украйна, Мустафа срещу България и др.) се посочва, че някои характеристики на военните съдилища (подчиняването на съдиите на военната дисциплина, официалната им принадлежност към структурата на военнослужещите и др.) могат да породят съмнения относно тяхната независимост и безпристрастност. Във връзка с това, как бихте коментирали предложението за девоенизиране на военните съдии?

Военните съдии се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от Висшия съдебен съвет, както всички останали съдии. В Закона за съдебната власт изрично е подчертано, че военните съдии при осъществяване на дейността си са независими от военните органи. Българските военни съдилища вече са напълно изведени от административно подчинение на военното командване. Със сега действащия Закон за отбраната и въоръжените сили присвояването на първо офицерско звание, повишаването в по-горно звание или понижаването в звание се извършва от съответния ръководител на военен съд или военна прокуратура, а за военните магистрати, които са висш команден състав, удостояването им с висши военни звания, повишаването или понижаването в звание се извършва с указ на Президента на републиката. Финансовото и материално-техническото осигуряване на военните съдилища и военните прокуратури се извършва от Висшия съдебен съвет. Още през далечната 1997 г. беше подписан и разделителен протокол между Министерство на отбраната и военните съдилища, след което те изцяло преминаха в структурата на съдебната власт като независими нейни органи. В момента военните съдилища нямат никаква финансова или друга зависимост от Министерство на отбраната. Следователно, вече се направени значителни крачки към гарантиране на независимостта и безпристрастността на военните съдилища.

За да бъде окончателно завършен този процес и да отпаднат всякакви основания за съмнение в независимостта и безпристрастността на военните съдилища **подкрепям безрезервно направеното законодателно предложение военните съдии да бъдат девоенизирани.**

Нещо повече, считам, че следва да бъде променена и съответната законодателна уредба, в резултат на което и съдебните заседатели, които участват в разглеждането на наказателни дела в първата съдебна инстанция на военните съдилища, да бъдат или граждански лица, или макар да са военнослужещи, **да бъдат определяни по общия ред, т.е. от общинските съвети по места**, а не да бъдат предлагани, както е досега, от командирите на военните формирования. Военнослужещите са пълноправни граждани на българската държава и няма основание да бъдат лишени от правото да се кандидатираат и да бъдат избирани от общинските съвети за изпълнението на различни обществени задължения, вкл. като съдебни заседатели – право, каквото притежават останалите български граждани. Наред с това, ако в състава на бъдещия девоенизиран военен съд някой съдебен заседател се окаже военнослужещ по професия, с оглед на гореизложеното ще е целесъобразно в това си качество той да не носи каквито и да било отличителни знаци за принадлежност към армията. При реализиране на тези мерки (които могат да бъдат разширени и уточнени чрез обществено обсъждане) според мен ще отпаднат всякакви обективни, практически значими основания за съмнение в независимостта и безпристрастността и на съдебните заседатели.

С уважение:

**Полк. ДИМИТЪР ФИКИИН –
кандидат за заемане на длъжността
„Административен ръководител –
председател на
Военно-апелативния съд“**